

10

Kotona katkolla: Asiakkaan arki osana kotiin vietävää katkaisuhoidtoa

Suvi Holmberg & Johanna Ranta

Johdanto

Huoneessa on isoja ikkunoita, joista aurinko tulvii sisälle ja on tosi lämmin. Riisun ulkovaatteet pois päältäni ja samoin tekee vieressäni istuva työntekijä. Asunto on siisti ja huomaan olevani varma, että siellä asuu myös naisihminen. Toinen työntekijöistä alkaa keskustella Jaakon kanssa ja selviää, että Jaakko on jäänyt leskeksi jokin aika sitten. Hänen juomisensa on leskeyden jälkeen lisääntynyt runsaasti ja Jaakko on alkanut olla tilanteestaan huolissaan. Keskustelussa selviää, että historiassaan Jaakolla on yksi aikaisempi katkaisuhoidtoasemakäynti, jonka jälkeen hän oli raittiina vuosia. Vuorovaikutus työntekijöiden sekä Jaakon välillä on kepeää, vaikka keskustelussa ovat herkät asiat: juomamäärät, puolison kuolema,

Suvi Raitakari, Kirsi Günther & Jenni-Mari Räsänen (toim.), 2022.

Koti, hyvinvointityö ja haavoittuvuus.

Tampere: Tampere University Press, 285–316.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-038-0>

läheisten huoli jne. Vieressäni istuva työntekijä on tavannut Jaakon viikolla jo kerran aikaisemmin ja hän alkaa kaivaa ”kotikatkolaukustaan” alkometriä. Jaakko puhaltaa nollat. (Havainnointipäiväkirja, helmikuu 2018)

Tässä luvussa tutkimme tapaustutkimuksen keinoin 65-vuotiaan, Jaakon nimeämme henkilön arkeen ja kotiin tuotavan katkaisuhoidon kohtaamia. Tarkastelemme, kuinka *kotikatkoksi* kutsumamme katkaisuhuito-prosessi etenee Jaakon arjessa ja mitä erityistä arjen konteksti siihen tuottaa. Tavoitteenamme on ymmärtää asiakkaan arjen ja sen tukemisen merkityksellisyyttä osana psykososiaalisesti orientoitunutta kotikatkoprosessia. Kysymme, *miten arjen konkreettisuus, ruumiillisuus ja ajallisuus merkityksellistyvät kotikatkoprosessin yhteydessä.*

Tekstin aloittanut aineisto-ote kuvaa tutkijan kirjaamia havaintoja Jaakon arjesta ja erään kotikäynnin tunnelmista kotikatkoprosessin aikana. Ote havainnollistaa, kuinka puolison menehtyminen on haavoittanut Jaakon elämäntilannetta. Jaakko on pitkän avioliiton jälkeen jäänyt yksin valoisaan asuntoon, jossa puolison läsnäolo edelleen näkyy. Aiempaa elämänhistoriaa kuormittanut liiallinen alkoholin käyttö on palannut osaksi arkea, ja lopulta Jaakko on hakeutunut pitkän tauon jälkeen päihdepalveluiden piiriin. Tällä kertaa hän ei kuitenkaan ole päätenyt laitoskatkaisuhuitoon, vaan katkaisuhuitoon, joka tuodaan hänen viihtyisään kotiinsa. Työntekijöiden kotikäynneillä mukanaan kuljettama ”kotikatkolaukku” ja sieltä kaivettu ”alkometri” havainnollistavat, kuinka katkaisuhoidoa institutionaalisine esineineen ja käytäntöineen toteutetaan Jaakon kodissa, keskellä hänen päivittäistä arkeaan.

Kotiin vietävät päihde- ja mielenterveyspalvelut ovat viime vuosina kasvattaneet suosiotaan Suomessa (Juhila ym. 2018, 139–164). Päihdetyön näkökulmasta tämä on erityisen merkityksellistä, sillä suomalaiset juovat alkoholia yleisimmin juuri kodeissaan (Mustonen & Österberg 2010; Warpenius & Mäkelä 2018). Koteihin jalkautumalla on ollut mahdollista tavoittaa muun muassa niitä asiakkaita, joiden palveluihin hakeutumista hankaloittavat liikuntarajoitteet, vähävaraisuus, pitkät välimatkat tai päihteiden käyttöön liittyvä häpeä (ks. Vesa ym. 2017). Yksi esimerkki kotiin vietävistä päihde-

palveluista on juuri katkaisuhuito, joka on viime vuosikymmenellä löytänyt vähitellen jalansijaa sekä julkisella että yksityisellä sektorilla useissa suomalaisissa kunnissa. Kotikatkoa tarjoavien palveluiden lähtökohdat vaihtelevat lääkkeellisestä lääkkeettömään, jossa tukea on usein saatavilla vielä akuuteimman vieroitusvaiheen jälkeenkin. Myös tuen kesto ja asiakkaiden tapaamistiheys vaihtelevat. Osassa palveluista asiakkaita tavataan päivittäin, osassa muutaman kerran kuukaudessa. (Ks. esim. Pesonen 2010; Tuominen 2014; Koivisto 2018.)

Kotikatkoa tarjoavien palveluiden kehittäminen ja lisääntyminen kertovat niiden tarpeellisuudesta. Tämä lisää myös tarvetta jalkautuvien päihdepalveluiden tutkimiselle. Suomessa kotikatkoa on tutkittu toistaiseksi varsin vähän. Näin on kuitenkin tehty esimerkiksi tarkastelemalla, kuinka asiakkaan koti katkaisuhoidon tilana tulee osaksi asiakkaiden ja työntekijöiden välistä vuorovaikutusta (Holmberg & Ranta 2021). Myös kansainvälisesti etenkin kotikatkon asiakas-työntekijäkohtaamisiin kohdistuva tutkimus on ollut niukkaa, mutta sen käytäntöjä on tutkittu jonkin verran muista näkökulmista (ks. esim. Stockwell 1990; Fleeman 1997; Roche ym. 2001; Bischof ym. 2003; Alwyn ym. 2004; Carlebach ym. 2011; Nadkarni ym. 2017; Wright ym. 2018). Tässä luvussa keskitymme alkoholia käyttäville aikuisasiakkaille suunnattuun kotikatsoon, johon tullaan asiakkaaksi ammattilaisten ohjaamana tai ottamalla yhteyttä palveluun itse. Tuki perustuu säännöllisiin kotikäynteihin, joiden tiheydestä sovitaan yhdessä asiakkaan kanssa. Fokusesamme on asiakkaan arki, jossa hän alkoholinkäyttönsä kanssa elää ja pyrkii sen katkaisemaan (arjesta tutkimuksen kohteena ks. myös Holmberg 2020).

Tarkastelemamme kotikatkon toiminta perustuu *psykososiaaliseen orientaatioon*. Tarkoitamme tällä kotikatkon työntekijöiden soveltamaa ammatillista lähestymistapaa, jonka tavoitteena on huomioida kokonaisvaltaisesti paitsi asiakkaan alkoholinkäytön ja sosiaalisen elinympäristön toisiinsa kietoutuminen myös alkoholinkäytön vaikutukset asiakkaan arkeen sekä psyykkiseen ja fyysiseen toimintakykyyn (ks. Granfelt 1993; Toikko 1997; Raunio 2009; Kuusisto & Ranta 2020). Psykososiaalinen orientaatio luo hyvät mahdollisuudet arjen tukemiselle silloin, kun tavoitteena on tukea alkoholin käytön vähentämistä tai lopettamista juuri siinä ympäristössä, jossa asiakas elää. Kotiin vietävä katkaisuhuito tekee asiakkaan kodista hyvinvointityön kohtaa-

mispaikan, jossa henkilökohtaiset, kulttuuriset, sosiaaliset, materiaaliset ja emotionaaliset merkitykset ovat vahvasti läsnä ja jossa laitoskatkaisuhuoltoon kuuluvat tavanomaiset säännöt eivät päde (Holmberg & Ranta 2021). Siksi kokonaisvaltaisen elämäntilanteen huomioiva psykososiaalinen orientaatio on kotona tapahtuvalle katkaisuhoidolle oivallinen lähtökohta.

Avaamme luvussa ensin valitsemaamme teoreettista lähestymistapaa kotikatkon tutkimisessa eli arjen merkitystä ja sen konkreettisia, ajallisia ja ruumiillisia elementtejä sekä niiden todentumista psykososiaalisessa päihde-työssä. Tämän jälkeen esittelemme havainnointipäiväkirjasta ja litteroiduista äänitteistä koostuvan aineistomme. Lopuksi tuomme esille tutkimuksen toteuttamisen vaiheet, minkä jälkeen perehdymme Jaakon arkeen paikantuvaan kotikatkoprosessiin. Tarkastelemme arjen kietoutumista kotikatkon etenemiseen analysoimalla arjen elementtien todentumista Jaakon ja työntekijöiden kohtaamisissa. Lopuksi teemme havainnoistamme yhteenvedon ja esitämme johtopäätökset.

Konkreettinen, ruumiillinen ja ajallinen arki osana psykososiaalista kotikatkoa

Arki luo erityisen kontekstin psykososiaalisesti orientoituneelle katkaisuhoidolle ja sen tutkimiselle. Hyvinvointityössä ja asiakas-työntekijäkohtaamisissa päivästä toiseen eläminen on usein keskeinen lähtökohta. Asiakkaan arjen sujuvuutta arvioimalla on mahdollista löytää alueita, joissa hän saattaa tarvita tukea. Arjen tukeminen vaikuttaa yksinkertaiselta: jos jokin ei suju, panostetaan tukeen tällä alueella. Kotiin jalkautuvan hyvinvointityön kohtaamisia koskevat tutkimukset kuitenkin osoittavat, että todellisuudessa arjen tukeminen on haavoittavissa elämäntilanteissa usein kaikkea muuta kuin yksinkertaista tai helppoa (ks. Juhila ym. 2021). Psykososiaalisesti orientoituneen katkaisuhoidon kontekstina arki muodostaa monimutkaisen kehyksen, jossa arjen monitasoiset rutiinit, läheissuhteet, esineet sekä näihin yhdistyvät tunteet voivat yhtä hyvin tukea juomisen lopettamista kuin laukaista juomisen (Holmberg & Ranta 2021). Hyvinvointityön kohteena ja kotikatkon ympäristönä arki on siis vaativa alue.

Jäsentäessämme Jaakon arkea kotikatkon tapahtumapaikkana sovellamme Suvi Holmbergin (2020) näkemystä arjesta kehyksenä, joka rakentuu konkreettisista, sosiaalisista, ajallisista, ruumiillisista ja poliittisista elementeistä. Keskitymme analyysissämme arjen konkreettisuuteen sekä ruumiin arkeen ja ajallisuuteen. Rajauksen tavoitteena on kiinnittää erityistä huomiota päihdetyössä toistaiseksi varsin tutkittomisiin näkökulmiin – arkisten rutiinien, ruumiillisen olemisen sekä ajan merkityksiin kotikatkoprosessissa. *Arjen konkreettisuus* tarkoittaa sitä, että eletävä arki rakentuu lukemattomista sosiokulttuurisesti määrittävistä tavoista, rutiineista, esineistä sekä tiloista (mt., 73–78). Päivittäisessä arjen pyöryksessä ihmiset eivät välttämättä tunnista rutiinien merkitystä, mutta niiden turvaa tai jännitteisyyttä tuottava olemus tulee näkyväksi, kun tuttujen toimintojen merkitykset muuttuvat (mt., 74; ks. myös Jokinen 2005, 7–13). Tällainen voi olla esimerkiksi tilanne, jossa pitkään jatkuneen juomisen jälkeen päivä pitäisikin aloittaa kahvinkeittolalla krapularyypyn sijaan. Konkreettisen arjen tiloista keskitymme erityisesti kotiin, jonka tässä miellämme arjen tapahtumien tilalliseksi perustaksi ja paikaksi, josta muualle arkeen lähdetään (Felski 2000, 85). Psykososiaalisen päihdetyön kontekstissa koti on erityisen merkityksellinen tila, sillä siellä asiakkaan jokapäiväinen arki rutiineineen ja esineineen on vahvemmin läsnä kuin laitosolosuhteiden kohtaamisissa (ks. Holmberg & Ranta 2021).

Toinen tapamme tarkastella arkea yhdistyy *ruumiiseen*. Miellämme ruumiin maailmassa olemisen tapana ja välineenä, joka mahdollistaa kiinnittymisen ympäristön ja sen toimintojen välille sekä sitoutumisen niihin (Merlau-Ponty 2012, 84). Ruumiin synonyyminä käytämme ruumiillisuuden käsitettä. Arjessa ruumista tarvitaan päivittäisten rutiinien ja veloitteiden hoitamiseen sekä ylipäättään siirtymiseen paikasta toiseen (Holmberg 2020, 95). Lisäksi tarkastelumme keskiössä ovat aistit, joiden välityksellä ruumis paikantuu arkeen: se näkee ja tulee nähdyksi, kuulee, äänтелеe, haistaa, tuoksuu ja maistaa (mt., 34, 97; ks. myös May 2013, 71, 133–136). Ruumiin ja aistien ansiosta tiedämme, mitä tarkoittaa, kun joku ”näyttää krapulaiselta” tai ”haisee vanhalta viinalta”. Ruumis todentaa alkoholin käytön fyysisyyden, mutta toimii myös kokemuksiemme perustana, sillä monet tunteistamme ja muistoistamme on sidottu ruumiilliseen tietoon ja kokemukseen (Ryan ym.

2011). Siksi vuosienkin päästä jokin tuoksu tai tietynlainen kosketus voi pauttaa mieleemme kirkkaita kuvia elämänhistoriastamme.

Kolmantena arjelle merkityksellisenä elementtinä hyödynnämme arkea rytmittävää *ajallisuutta*. Menneisyys, nykyisyys ja tuleva soljuvat arjessa edestakaisin muodostaen jatkumon, johon suhteessa ihmiset arvioivat elämänsä tapahtumia, asettavat niitä kontrastiin, pyrkivät saamaan niitä hallintaansa ja suunnittelevat tulevaisuuttaan (Holmberg 2020, 88–94). Esimerkiksi luvun alussa esitetyssä aineisto-otteesta ajallisuus yhdistyy erityisesti puolison menehtymiseen ja menneeseen puoleen vuoteen, jonka aikana Jaakon alkoholin käyttö lisääntyi. Jos Jaako ei saa juomista poikki, tulevaisuuskaan ei näytä hyvältä. Elämäntilannetta haavoittava yllättävä kriisi voi hetkellisesti pysäyttää ajan kulun ja katkaista tutut arkiset rutiinit. Ajasta voi tulla hallitsematonta, ja sen määrä voi tuntua lisääntyvän, jos kriisin myötä jokin osa arjesta muuttuu oleellisesti tai jää kokonaan pois. (Mt., 89, 93.) Ihmiset turvautuvat vanhoihin rutiineihin tai alkavat kehittää uusia rutiineja saadakseen arkensa hallintaan ja sopeutuakseen erilaisiin muutoksiin. Joku panostaa terveellisiin elintapoihin, toinen hakee apua alkoholista. Psykososiaalisella päihdetyöllä on tällöin paikkansa, sillä sen avulla pyritään muutokseen juuri asiakkaan sosiaalisessa tilanteessa, ajatuksissa ja (arjen) toimintatavoissa (ks. Raunio 2009, 198).

Tutkimuksen toteutus

Luvussa hyödynnettävä aineisto kotikatkon kohtaamisista on kerätty Suomessa vuonna 2018 liikkuvan etnografian menetelmällä (ks. Büscher & Urry 2009; Novoa 2015; Ferguson 2016; luku 4). Ennen aineistonkeruun alkua alueellinen eettinen toimikunta antoi puoltavan lausunnon tutkimuksen toteuttamiselle. Asiakkaat ja työntekijät allekirjoittivat tutkimusta koskevat suostumuslomakkeet, ja heitä informoitiin osallistumisen vapaaehtoisuudesta, anonymiteetistä sekä mahdollisuudesta keskeyttää osallistumisensa tutkimukseen milloin tahansa.

Kokonaisuudessaan kotikatkokäyntejä tehtiin yksitoista (11) viiden eri asiakkaan luokse. Tässä luvussa tarkastelemamme aineisto koostuu yksin asu-

van miesasiakkaan, Jaakon, luokse tehdyistä viidestä erillisestä kotikäynnistä, jotka nauhoitettiin ja kirjattiin tutkijan (SH) havainnointipäiväkirjaan. Kotikatkoprosessi kesti kokonaisuudessaan kolme kuukautta, yksittäiset kotikäynnit keskimäärin 45 minuuttia. Lähestymme Jaakon luo tehtyjä kotikäyntejä tapaustutkimuksena, jonka avulla pyrimme ymmärtämään asiakkaan arjen ja sen tukemisen merkitystä kotikatkoprosessin edetessä (Stake 1995, 3). Ajatteluamme taustoittaa Harry Fergusonin ja kollegoiden (2019) näkemys ajasta ja siitä, mikä pitkäkestoisten asiakas-työntekijäsuhteiden merkitys on osana sosiaalityön käytäntöjä ja tutkimusta. Miellämme Jaakon luo tehdyt kotikäynnit enemmän ajalliseksi jatkumoksi ja yhdeksi kokonaisuudeksi kuin yksittäisiksi tilannekuviksi (snapshots), jotka paljastavat vain välähdyksiä asiakkaan ja työntekijän välisistä kohtaamisista. Liittämällä aikaperspektiivin osaksi lähtökohtiamme uskomme tavoittavamme myös sitä, kuinka saman asiakkaan luona toteutettava kotikatko etenee ja muokkaantuu ajassa (Ferguson ym. 2019, 5).

Analyysimme Jaakon tapauksesta perustuu kodin maantieteeseen, joka tunnistaa (kohtaamis)paikan erityisen merkityksen yksilöiden välisessä vuorovaikutuksessa (ks. Blunt 2005; Dyck 2005; Juhila ym. 2016; luku 4) sekä diskursiiviseen analyysiin, jonka lähtökohtana on sosiaalisen todellisuuden rakentuminen yksilöiden kielenkäytössä, vuorovaikutuksessa ja muussa sosiaalisessa toiminnassa (esim. Burr 2015; Jokinen ym. 2016). Kuvaamme analyysimme etenemistä tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

Analyysiprosessi

Aineiston analyysi jakautuu kahteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa tarkastelimme aineistosta sitä, millaisista konkreettisista elementeistä Jaakon arki koostui. Hyödyntämällä kuvailevaa koodausta (Gibbs 2007, 41–42) paikansimme aineistosta ensin kohdat, joissa kuvattiin hänen arkeensa liittyviä yleisiä rutiineja, tapoja, esineitä ja tiloja. Tällaisia olivat muun muassa kotona oleminen, ruuanlaitto, lääkkeiden ottaminen, televisio ja sen katselu, alkoholin käyttö, aktiivinen osallistuminen kodin ulkopuoliseen päivätoimintaan sekä seurustelu vierailulla käyvien läheisten tai hoivapalvelun työntekijöiden kanssa. Jaakon arjen yleisiä sisältöjä kuvailevien elementtien paikantaminen

ei vielä sisältänyt tarkempaa analyysia, mutta yksinkertaisen koodauksen myötä pystyimme tulkitsemaan Jaakon arjen muodostuvan varsin aktiiviseksi erityisesti siksi, että hän osallistui monenlaiseen sosiaalisen toimintaan kodin ulkopuolella.

Toisessa vaiheessa keskityimme analyysin syventämiseen (ks. Gibbs 2007, 41–43). Aloimme tarkastella, kuinka ensimmäisessä vaiheessa koodaamamme arjen konkreettiset elementit suhteutuivat ruumiiseen ja ajallisuuteen. Tarkastelimme ensin ruumiiseen ja aisteihin viittaavaa toimintaa arjessa, kuten liikkumista ja sen rajoituksia, kodissa olemista, kuten istumista television ääressä. Sitten kiinnitimme huomiota aisteihin liittyviin tuntemuksiin, kuten krapulaiseen oloon, tuoksuihin, lämpötiloihin tai ruumiin ulkonäköön. Lisäksi ruumiiseen yhdistyivät somaattiset tekijät, kuten keskustelut korkeista maksa-arvoista tai muista sairauksista. Lopulta keskityimme ajallisuuden osana kotikatkoprosessia. Tarkastelimme erityisesti raittiuden jatkuvuuden merkityksiä osana kotikatkon etenemistä. Menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden merkitykset painoutuivat eri tavoin suhteessa arjen konkreettisiin elementteihin ja kotikatkoprosessiin, mutta ne eivät jääneet irrallisiksi toisistaan. Esimerkiksi nykyhetki oli vahvasti läsnä kotikatkon ensimmäisillä käynneillä, mutta se oli silti voimakkaasti sidoksissa myös Jaakon menneisyyteen. Tulkitsimme ajallisuuden muodostuvan tärkeäksi osaksi kotikatkoprosessia, mikä konkretisoitui esimerkiksi vahvana yhteytenä päivittäisiin rutiineihin sekä osapuolten sitoutumisena yhteiseen prosessiin.

Kotikatkoprosessi osana Jaakon arkea

Seuraavaksi käymme Jaakon kotikatkoprosessin läpi ensimmäisestä viimeiseen käyntiin kronologisessa järjestyksessä. Havainnollistamme havainnointipäiväkirjan ja litteroitujen aineisto-otteiden analyysin avulla arjen konkreettisuuden, ruumiillisuuden ja ajallisuuden merkityksiä osana kotiin vietävää psykososiaalisesti orientoitunutta katkaisuhuitoa. Kaikki Jaakon tunnistamiseen liittyvät tiedot on luvussa muutettu ja anonymisoitu.

Ensimmäinen kotikäynti: juominen on merkityksellinen arkiruutini

Tutkija on odottanut työntekijöitä Jaakon asunnon läheisyydessä ennen ensimmäistä kotikäyntiä. Kun työntekijät saapuvat paikalle, kotikäynti saattoi alkaa.

Kun työntekijät saapuvat, menemme asiakkaan ovelle. Asunnon sisäänkäynnille on rakennettu liuska. Työntekijä soittaa ovikelloa ja avaa oven. Jaakko huutelee sisälle, mutta häntä ei näy. Ulko-oven sisäpuolelle on ruuvattu ylimääräinen tukikahva. (Havainnointipäiväkirja, helmikuu 2018)

Asunnon sisäänkäynnin välineistö, liuska ja tukikahva sekä se, ettei Jaakko tule itse avaamaan ovea, vihjaavat Jaakon mahdollisesta ruumiillisesta liikuntarajoitteesta. Myöhemmin kotikäynnillä selviää, että Jaakko käyttää liikkumisensa apuna erilaisia apuvälineitä. Tämä tuottaa Jaakon arkeen kulttuurista ja ruumiillista kaksoisstigmaa: alkoholin käytön lisäksi arkea haavoittaa liikkumista rajoittava ruumiillinen invaliditeetti. Jalkautuvan päihdetyön näkökulmasta ote antaaakin konkreettisen esimerkin siitä, kuinka kotiin vietävien palvelujen avulla voidaan tavoittaa asiakkaita, joiden liikkumisen rajoitteet saattavat hankaloittaa hakeutumista fyysisten päihdepalvelujen piiriin (ks. esim. Vesa ym. 2017).

Kotikäynti etenee keskustelulla, jossa työntekijät kartoittavat Jaakon alkoholin käyttöä ja pohtivat Antabuksen (alkoholiriippuvuuden hoitoon käytettävä lääke) aloittamisen mahdollisuutta raittiuden tueksi. Kotikatkon työntekijät ovat tavanneet Jaakon kerran aikaisemmin, mutta tutkija on paikalla ensimmäistä kertaa. Ensimmäisen kotikäynnin jälkeen Jaakko on pyrkinyt vähentämään alkoholin käyttöään, johon liittyvistä päivittäisistä rutineista työntekijä ja Jaakko seuraavaksi keskustelevat. Jaakko on aikaisemmin keskustelussa kuvannut viikko-ohjelmaansa, joka pitää sisällään kodin ulkopuolelle suuntautuvaa päivätoimintaa useana päivänä. Työntekijä ihmettelee aktiivista toimintaa:

1. TYÖNTEKIJÄ: Missä välissä sä oot sitten sen litran ((viinaa)) juonu, kun sä oot kuitenkin.
2. JAAKKO: Mä aloitan aamusta ja lopetan illalla.
3. TYÖNTEKIJÄ: Niin että sä tissuttelet sen päivän aikana sitten?
4. JAAKKO: Joo. Paitsi sitten sillon, kun oon jossakin muualla.
5. TYÖNTEKIJÄ: Niin sillon jää, jääkö sitten?
6. JAAKKO: Ehkä jää vähän vähemmälle.
7. TYÖNTEKIJÄ: Sulla on sitten joku, joka tuo sitä?
8. JAAKKO: Juu ja itte.
9. TYÖNTEKIJÄ: Ja itekin sä sitten haet?
10. JAAKKO: Itte mä oon tuonne kauppaan mennyt.
11. TYÖNTEKIJÄ: Niin niin, aivan.
12. JAAKKO: Mutta kyl sitä sitten aina jostain saa.
13. TYÖNTEKIJÄ: Niin juu, sillain se yleensä on.
14. JAAKKO: Joo. Se on niinku rahaakin tarviit ruokaa varten niin ei ole, mutta jos viinaan niin.
15. TYÖNTEKIJÄ: Siihen löytyy aina.
16. JAAKKO: Siihen on

((poistettu muuta keskustelua välistä))

17. TYÖNTEKIJÄ: Minkälaista tavotetta sä nyt asettasit, jos aatellaan et me maanantaina tultas, niin mites sä aattelet ton juomisen suhteen, niin mitäs sä mahtasit meille kertoo maanantaina?
18. JAAKKO: Vaikee sanoo.
19. TYÖNTEKIJÄ: Niin, etukäteen. Mitä sä haluaisit kertoa meille maanantaina?
20. JAAKKO: Mä haluaisin kertoa, etten mä oo ottanut mitään, mut en mä oikein usko siihen.
21. TYÖNTEKIJÄ: Niin niin, joo. No sä teet tätä ajatustyötä tässä nyt ja valmistaudut siihen, että jos sä siihen Antabukseen päädyt, niin se varmaan sitten ois.

Jaakon kerrottua viikon aikaisista tapahtumista työntekijä ihmettelee, miten juomiselle jää enää aikaa. Jaakon yksiselitteinen vastaus ”Mä aloitan aamusta ja lopetan illalla” rakentaa alkoholin käytöstä arkeen konkreettisen rutiinin – se on kuin täysipäiväistä työtä. Juomista näyttävät hillitsevän ainoastaan hetket kodin ulkopuolella, vaikka silloinkin alkoholin käyttö jää vain ”vähän vähemmälle”. Koti arjen tilana altistaa juomiselle ja viinan juomisesta tulee rutiini, joka näyttää olevan esisijainen suhteessa muihin arjen tarpeisiin, kuten ruokaan. Jaakon vertaus siitä, kuinka hänellä on aina rahaa viinaan, mutta ei ruokaan, todentaa juomiserutiinin keskeisyyttä hänen arjessaan. Jos alkoholi on tärkeämpää kuin ruoka, kuinka tärkeää se onkaan? Tällainen tarpeiden tärkeysjärjestys asettuu huonosti normatiivisiin ja moraalisiin käsityksiin arjen perustarpeista, mikä tekee alkoholin käytöstä Jaakon arjessa ristiriitaisen, mutta merkityksellisen ja hallitsevan rutiinin.

Työntekijän ja Jaakon käymä keskustelu kumoaa kulttuurisen oletuksen Jaakosta ruumiillisen liikuntarajoitteensa vuoksi kotiin jumituneena toimijana. Työntekijän oletus ”Sulla on sitten joku, joka tuo sitä?” vahvistaa passiivista toimijuutta, vaikka taustalla voi toki myös olla oletus siitä, ettei Jaakko kokopäiväisen ”tissuttelun” vuoksi voisi itse hankkia juomiaan. Jaakon vastaus ”Juu ja itte” rakentaa hänestä kuitenkin arjessaan ruumiillisesti aktiivisen toimijan, joka tarvittaessa hakee alkoholinsa itse. Arjen ajallisuus fokusoi tuu ensimmäisellä kotikatkokäynnillä vahvasti nykyhetkeen, sillä Jaakon on hankala asettaa tavoitetta raittiudelleen suhteessa seuraavan kotikäyntiin. Epäuskoinen toive ”etten mä oo ottanut mitään” ilmentää nykyisen elämäntilanteen haavoittavuutta ja omien voimavarojen haurautta. Työntekijä osoittaa ymmärtävänsä Jaakon epävarmuutta luettelemalla, kuinka sopeutuminen alkoholin käytön konkreettisesta rutiinista luopumiseen ja raittiiseen arkeen vaatii vielä ”ajatustyötä” ja ”valmistautumista” sekä mahdollista päätymistä raittiutta tukevaan lääkitykseen. Arjen ajallisuus merkityksellistyy tiukasti nykyhetkessä elämisessä samalla, kun päivittäiset alkoholin käytön rutiinit haastavat tulevaisuuden raittiutta.

Toinen kotikäynti: rutiinien muutokset ovat merkityksiltään suurempia kuin niiden vaatimat teot

Jaakko on käynyt ensimmäisen ja toisen kotikäynnin välillä laboratorionokkeissa, jotka todistavat alkoholin käytön runsasta kulutusta ja sen aiheuttamaa ruumiillista rasitusta. Työntekijä ja Jaakko käyvät toisella kotikäynnillä läpi laboratorionokkeiden tuloksia.

Työntekijä antaa asiakkaalle aikaa kertoa asioistaan ja kuulumisistaan ennen kuin ottaa lääkärin huolen korkeista labra-arvoista puheeksi. Hänellä on mukanaan ”kotikatkolaukku”, josta hän kavaa alkometrin ja puhalluttaa asiakkaan. Tulos on nolla. Tämän jälkeen he alkavat käydä labra-arvoja läpi paperilta, joka työntekijällä on mukana. Työntekijä antaa paperin lopuksi Jaakolle, joka laittaa sen vieressään olevalle pöydälle, jossa on muitakin papereita ja erinäistä tavaraa. Lääkäri on määrännyt Jaakon uudestaan laboratorionokkeeseen ja Jaakko päättää varata labra-ajan ensi viikolle heti. (Havainnointipäiväkirja, helmikuu 2018)

Laboratoriokoetulosten tarkastelemisen myötä juominen paikantuu arjen rutiinien lisäksi myös fyysisiksi, ruumiissa eletyiksi kokemuksiksi. Käynti laboratorionokkeissa osoittaa myös, kuinka kotiin vietävä katkaisuhuolto vaatii Jaakolta jalkautumista kodin ulkopuolelle. Samalla se todentaa Jaakon sitoutuneisuuden edellisellä kotikäynnillä sovittuihin raitistumissuunnitelmiin. ”Kotikatkolaukku” ja sen sisältämä ”alkometri” tuovat tavanomaiset päihdytön institutionaaliset käytännöt ja materiaaliset välineet osaksi Jaakon kodin arkea. Jaakko ei kuitenkaan kyseenalaista kotikatkoprosessiin liittyvien institutionaalisten tekojen toteuttamista kodin yksityisessä tilassa (ks. myös Holmberg & Ranta 2021). Vahvasti ruumiiseen yhdistyvien ja siinä merkityksellistyvien laboratorionokkeiden läpikäyminen ja kokeiden uusintamääräys todentavat tilanteen vakavuutta.

Toisella kotikäynnillä toistuvat kysymykset alkoholin käytön määristä ja ajankohdista sekä muista rutiineista, joita Jaakon päiviin ja viikkoon kuuluu. Kun kotikäynti lähestyy loppuaan ja seuraavaa tapaamista sovitaan, Jaakko

ottaa puheeksi arkisen rutiinin eli ruuanlaiton. Hänen lempiruokansa sisältää viiniä, mikä aiheuttaa mahdollisen Antabus-lääkityksen ja raittiuden ylläpitämisen suhteen ristiriidan, josta työntekijä ja Jaakko alkavat keskustella.

1. TYÖNTEKIJÄ: Melkein tälleen on parempi. Mut koita ottaa asia niin hyvin sinne mieleesi ja asenteeseesi ja ajatuksiin et kun vaan hiukankin pystyt, et saisit sen Antabuksen alotettuu. Ja kevät tulee, niin sulla on kiva tuolla sitten liikkua selvin päin eikä satu enää mitään isompia loukkaamisia ainakaan sitten sen viinan takia.
2. JAAKKO: Joo. Hei sitä mä oon miettiny, kato ku, mä oon nytte joutunut kokkaamaanki sitte, tai joutunut ja joutunut. Mä sovin näitten apulaisteni kanssa, et kokkaamaan itte. Ja kun on semmoisia ruokii, mihin tulee viiniä.
3. TYÖNTEKIJÄ: Viinii.
4. JAAKKO: Ni voiko semmosta sit syödä?
5. TYÖNTEKIJÄ: No sitä on esimerkiksi mahdollista sit ostaa alkoholitonta viinii. Ja sit yleensä kun ruoka keittyy, niin se alkoholi siellä palaa. Mut et kuin tarpeellista se sitten on siinä, sitä lisätä, et Antabuksen kanssa ei alkoholia. Kyllä mä neuvosin sit mieluummin ostamaan, jos sinne täytyy sitä viiniä laittaa, niin ihan alkoholitonta, ettei tuu mitään reaktio sit sen tähden. Ja tartteeko sitä nyt niin gourmet-ruokii sitten mihin viinejä tulee?
6. JAAKKO: Ei mut on yks semmonen ruoka mitä, me ((viittaa oletettavasti puolisoon)) ollaan tehty aina joskus.
7. TYÖNTEKIJÄ: Mikä se on?
8. JAAKKO: Stifado.
9. TYÖNTEKIJÄ: Mitä se on?
10. JAAKKO: Se on kreikkalainen lihapata.

Työntekijä kannustaa Jaakkoa aloittamaan Antabus-lääkityksen vetoamalla tulossa olevaan kevääseen sekä sen myötä mahdollistuvaan liikkumiseen selvin päin. Kulttuurinen oletus ruumiillisen liikuntarajoitteen vuoksi kotiin jäävästä asiakkaasta kumoutuu jälleen, kun Jaakon arkeen suunnitel-

laan aktiivisesti toimintaa kodin ulkopuolelle. Jaakko myötäilee ja ohjaa keskustelua yhteen arjen konkreettisista perustoimista eli syömiseen ja siihen raittiuden myötä kohdistuvaan muutosvaatimukseen. Tulkitsemme Jaakon viittavan puolison menehtymiseen ja sen mukanaan tuomiin muutoksiin hänen sanoessaan ”kato ku, mä oon nytte joutunut kokkaamaankin sitte”. Ruuanlaitto on mahdollisesti kuulunut aikaisemmin enemmän puolisolle, mutta hänen kuolemansa jälkeen vastuu siitä on siirtynyt Jaakolle. Viittamalla ”apulaisiin” Jaakko osoittaa arkeensa kuuluvan ihmisiä, jotka tarvittaessa auttavat arjen konkreettisten rutiinien hoitamisessa. Merkityksellistä on, että ruuanlaitosta hän haluaa huolehtia itse. Ruuanlaiton ruumiillisuus saa merkityksensä sekä konkreettisena tekemisenä että suhteessa viiniin, jonka käyttäminen mahdollisen Antabus-lääkityksen aikana voisi aiheuttaa vakavan fyysisen terveyshaitan.

Ruuanlaittorutiineja koskevaan keskusteluun muodostuu kotikatkon kontekstissa jännite, kun Jaakko pohtii alkoholia sisältävien ruokien valmistamista. Hän kysyy raittiuden ylläpitämiseen ja Antabus-lääkitykseen liittyvän relevantin kysymyksen ”Ni voiko semmosta sit syödä?”. Työntekijä kyseenalaistaa tarpeen käyttää viiniä ruuanlaitossa ja neuvoo valitsemaan alkoholittoman viinin. Työntekijän lausahdus ”Ja tartteeko sitä nyt niin gourmet-ruokia sitte mihin viiniä tulee?” mitätöi tietyllä tavalla ruuanlaiton asemaa Jaakon arkisena rutiinina. Tulkitsemme, että ”kreikkalainen lihapatata” saa Jaakon arjessa syvemmän merkityksen paitsi maittavana ruokalajina myös erityisenä välineenä, jonka avulla yhteys menehtyneeseen puolisoon ja yhteisesti elettyyn elämään on ehkä mahdollista säilyttää. Lisäksi viiniä sisältävän ”Stifadon” maku voi merkityksellistyä arjessa ruumiillisena kokemuksena, joka herättää ja ylläpitää voimakkaita muistoja ja tunteita (May 2013, 136; ks. myös Holmberg 2020, 99). Arjen ajallisuuden näkökulmasta ruuan konkreettinen laittaminen toimii siis yhteytenä menneisyyteen. Näin tulkittuna yksinkertaiselta näyttävä teko, viinin pois jättäminen lihapadasta, muodostuu raittiuden edellyttämäksi valinnaksi, jonka merkitys on Jaakon arjessa yksinkertaiselta ja pieneltä vaikuttavaa tekoa suurempi. Viinin poisjättövalinnan myötä arjen ajallisuus kääntyy menneisyydestä muistuttavista tunteista ja ajatuksista kohti tulevaisuutta ja suunnitelmallista raittiuden jatkamista.

Kolmas kotikäynti: totuttujen tapojen tunnistaminen suhteessa alkoholin käyttöön

Jaakko on ollut raittiina noin kuukauden, mikä todentuu kolmannella kotikäynnillä myös ruumiillisena olemisena. Keskustelu arjen konkreettisista sisällöistä suhteessa alkoholin käyttöön jatkuu.

Kotikäynnin aikana kukaan ei liiku paikaltaan ennen kuin alamme tehdä lähtöä. Työntekijällä on ollut mukanaan ”kotikatkolauku”, mutta Jaakkoa ei puhalluteta eikä kassista ole tarvittu mitään muutakaan tavaraa. Huomaan kiinnittäväni huomioita Jaakon ulkonäköön. Verrattuna kahteen viime käyntiin hänen kasvojensa väri on tasaisempi. Hän ei punoita ja painokin on ehkä vähän pudonnut. (Havainnointipäiväkirja, maaliskuu 2018)

Raittius tuntuu kantavan, mikä merkityksellistyy sekä työntekijöiden tekemänä valintana olla puhalluttamatta Jaakkoa että hänen ruumiillisen habituksensa muuttumisena. Jaakko näyttää parempivointiselta: ruumis todentaa raittiutta tasaisempaa ihon värinä ja turvotuksen vähentymisenä. Ruumiillinen arki kulkee edelleen raittiuden ja kotikatkon edetessä vahvasti mukana ja merkityksellistyy näin myös suhteessa arjen ajallisuuteen. Kolmas kotikäynti todentaa raittiuden jatkuvuutta selkeämmin kuin kaksi edellistä.

Kolmannella kotikäynnillä keskiössä ovat edelleen Jaakon arjen konkreettiset sisällöt, tavat ja rutiinit, jotka yhdistyvät juomiseen. Sitkeät kotiin ja alkoholin käyttöön liittyvät tavat hankaloittavat raittiuden ylläpitämistä ja luovat riskin retkahtaa juomiseen. Työntekijät ja Jaakko päätyvät keskustelemaan retkahtamisriskiä lisäävien tilanteiden tunnistamisesta ja hallitsemisesta arjessa.

1. TYÖNTEKIJÄ1: Et se ((Antabus)) on semmonen tuki, että jos huomaa että hetkinen et mä, ja ihan just se semmonen levottomuus ja tulee semmosia oloja, niin helpottaa sua itseä. Älä pyöri äläkä ryve niin sanotusti siinä, vaan ota mieluummin se Antabus, sillen se poistaa sulta monta semmosta

2. TYÖNTEKIJÄ2: Valinnan mahdollisuuden periaatteessa. Sä tiedät, et sä et voi valita.
3. TYÖNTEKIJÄ1: Niin et nyt ei, että ei tulis mieleenkään, että maistanko, no kyl yks, mut siinä kohtaa ei tarvi miettiä. Et se on semmonen, musta hyvä tämmönen apukeino tässä kun tällai yksin, tai niinku, no tavallaan onhan sulla varmasti sukulaisia tai ystäviä jotka kannustaa, mutta näin, että ei ole missään, ei oo jatkuvasti siinä ympärillä joku joka sua tässä tukisi ja näin niin.
4. JAAKKO: Mut tuo on metka juttu, kun mä tuun sieltä ((palvelun nimi mainittu)) kotiin niin, silloin mun tekee kaljaa mieli. Mä opin siihen että, mä juon kaljan kun mä tuun kotiin.
5. TYÖNTEKIJÄ2: Oliko se, se on ollu pidemmän aikaa kun sä oot ollut siellä kuitenkin juomatta, ja sitten kun tulit niinku kotiin niin sit se oli semmonen tapa, et sä otit kaljan siihen kohtaan sitten.
6. JAAKKO: Joo. Mut nyt on sitten jäänyt sekin. Mut täytyy sanoo, et vieläkin tekee silloin mieli.
7. TYÖNTEKIJÄ1: Niin että tulee se semmonen, joo se on just kun siis muisti-
8. JAAKKO: Se on totuttu tapa.
9. TYÖNTEKIJÄ1: Kyllä. Kuinka kauan sä oot käynyt siellä ((palvelun nimi mainittu))?
10. JAAKKO: Siitä asti kun se alkoi ((naurahtaa)). Se, viime kesä se oli, olisko se alkanut joskus silloin, -15 syksyllä vai miten se mah-toi olla.
11. TYÖNTEKIJÄ2: Semmonen puolitoista vuotta nyt kuitenkin.
12. JAAKKO: Niin.
13. TYÖNTEKIJÄ1: Niin onhan se semmonen että jos se on siitä muodostunut tavaksi niin, kyllä se, joskus tavoista on sillä tavalla vaikea luopua, ja vaikka siitä niin kuin, siitä varsinaisesti, että otan sen kaljapullon ja juon tai näin, mutta se että se mieli ei annakaan periksi siinä, et se voi tulla siinä aina se muisto, että jaaha nyt tulen kotiapäin ja siihen liittyy tiettyjä juttuja.
14. JAAKKO: Kyllä.

15. TYÖNTEKIJÄ2: Onks sulla pitkään semmonen olo kun sä tuut kotiin vai meneekös se sitten kuinka nopeesti ohi?
16. JAAKKO: Ei kyllä se sit menee ohi.

Työntekijä liittyy retkahtamisriskiin hankalia tunnetiloja, joihin ei pidä jäädä ”pyörimään” ja ”rypemään”. Vaihtoehdoksi alkoholin mieliteolle hän ehdottaa jälleen Antabusta, joka voisi estää juomisen. Toinen työntekijä yhtyy näihin näkemyksiin vastuullistamalla Jaakkoa tekemään uudenlaisia ”valintoja” arjessaan. Jaakko kuitenkin siirtää keskustelun juomisen laukaisevasta emotionaalista kuormasta kontekstiin, jossa juominen voidaan tulkita opituksi tavaksi. Hän sanoo oppineensa ”siihen että, mä juon kaljan kun mä tuun ((palvelun nimi mainittu)) kotiin”. Lausahdus todentaa, kuinka kotiinpaluukalja on Jaakolle arkinen ja merkityksellinen. Joku toinen syö ruokaa, heittäytyy sohvalle tai menee suihkuun. Saadakseen raittiudelle jatkuvuutta Jaakon tulisi pystyä luopumaan tavastaan, jota hän on toistanut jo pitkään. Arkisen tavan suhteuttaminen arjen ajallisuuteen tekee sen merkityksellisyyden näkyväksi. Mikäli tapaa on toistettu arjessa kauan, myös sen muuttaminen vaatii aikansa.

Jaakon kotiinpaluukaljan juomisen rutiiniin liittyy myös ruumiillinen elementti. Luopuminen tästä pitkään toistetusta tavasta ei käy työntekijän mukaan välttämättä helposti, koska tapaan kytkeytyy ”muisto”. Muistoon hän yhdistää kotiinpaluuseen ”liittyvät tietyt jutut”, joihin liitämme kodin tilaan saapumisen, oluen avaamisen, sen juomisen ja alkoholista aiheutuvan olon. Kun arkinen tapa on konkreettisenä ja ruumiillisena kokemuksena näin merkityksellinen, sitä voi olla vaikeaa korvata. Jaakon tilanteessa kotiinpaluukaljasta luopumiseen auttaa kärsivällisyys: odotetaan, että juomisen halu menee ohi. Tavasta luopuminen ja odottaminen vapauttavat arkeen lisää aikaa, jolloin merkitykselliseksi tulee kysymys siitä, mitä keksiä vanhan tavan tilalle.

Neljäs kotikäynti: ajan merkitys ja kotikatkolla yhteisesti rakennettu raittiuden jatkuvuus

Kotikatkokäynteihin alkaa prosessin edetessä muodostua omia konkreettisia rutiinejaan, ja pysyvää raittiutta rakennetaan yhteistyössä Jaakon ja työntekijöiden kesken.

Keskustelu jatkuu oikeastaan aika samaa rataa kuin edellisillä kerroilla. Mitä Jaakko on tehnyt, kuinka on mennyt. Jaakko ei ole edelleenkään aloittanut Antabusta eikä ole juonut. Tunnelma on luonteva, oikeastaan jollakin tavalla raukea. Huomaan katseeni harhailevan ulos ikkunasta, viipyvän välillä televisiossa, joka on päällä, mutta jonka Jaakko onneksi viimein sulkee. (Havainnointipäiväkirja, huhtikuu 2018)

Kotikäynteihin on muodostunut omat, toistuvina keskusteluaiheina todentuvat rutiininsa. Arjen ajallisuus – menneisyys ja nykyhetki – merkityksellistyvät kysymyksinä siitä, miten Jaakon arki on sujunut edellisen ja nykyisen käynnin välillä ja onko hän ollut raittiina tai aloittanut Antabusta. Tunnelman luontevuudesta voidaan päätellä, että kotikatkoprosessiin on tullut erityistä tuttuutta. Jaakko ja työntekijät eivät ole enää toisilleen vieraita, mutta silti kotikatkon agenda säilyy, kun Jaakko sulkee television. Sen katselu konkreettisena arkirutiinina ei kuulu kotikatkoprosessiin. Katkaisuhoitokäynti keskellä Jaakon arkea muodostuu rutinoituneeksi ja mutkattomaksi tapahtumaksi.

Neljännän ja ensimmäisen kotikäynnin välillä on kulunut aikaa noin puolitosta kuukautta. Jaakkoa kiinnostaa, kuinka kauan hän on ollut raittiina. Asiaa aletaan arvioida yhdessä työntekijöiden kanssa.

1. TYÖNTEKIJÄ1: Niin mä muis-, koska sä olit silloin, silloin viimeksi, kun me oltiin täällä, siitä on pari viikkoo aikaa, niin silloin sä olit ollut, siitä edellisestä, edellisen käynnin jälkeen et ollut ottanut yhtään.
2. TYÖNTEKIJÄ2: Joo.

3. TYÖNTEKIJÄ1: Mut kyl
4. JAAKKO: Mut jos te helposti näette sen ((viittaa juomisen lopettamisen ajankohtaan)) ni mää olisin kauhean mielissäni.
5. TYÖNTEKIJÄ2: Joo kyllä. Totta kai.
6. TYÖNTEKIJÄ1: Kyl me saadaan sieltä kirjauksista ne ylös. Et me ollaan sinne laitettu niitä niin kyllä me, ihan päivälleen me ei sitä sieltä löydetä, mutta haarukka kyllä.
7. TYÖNTEKIJÄ2: Ainakin ne käynnit et koska ollaan käyty ja mitä sit on siitä kirjattu. Ku mun mielestä se oli sen toisen käynnin jälkeen kyllä sit jo, sillain et sit se ((viittaa juomiseen)) loppu siinä aika lailla.
8. JAAKKO: Nii. Viittaaan taas tähän uteliaisuuteen.
9. TYÖNTEKIJÄ2: Juu juu. Ei ku se on ihan, mää ymmärrän sen, koska se kans motivoi, kun rupee huomaamaan et aikaa on kulunut ja sä oot pärjännyt noin mainiosti kuitenkin, et se Antabuskin on edelleen siellä korkkaamatta kaapissa ja näin. Kyl sitä haluu ittekin nähdä sen edistymisen.
10. JAAKKO: Joo.

Arjen ajallisuus on kotikatkoprosessissa vahvasti läsnä työntekijän muistellessa Jaakon raittiuden kestoja ja edellistä kotikäyntiä. Jaakon kodista ja arjesta tulee elementti, jota vasten raittiina olon aikaa aletaan laskea. Raittiudelle rakennetaan ajallista jatkuvuutta työntekijöiden säännöllisten käyntien ja Jaakon vahvan kotikatkoprosessiin sitoutumisen pohjalta (ks. myös Holmberg & Ranta 2021). Raittius on jatkunut kotikäynnistä toiseen, ja sen ajallinen kesto muodostuu Jaakolle tärkeäksi tiedoksi. Hän ilmaisee kiinnostuksensa raittiuden kestoan sanomalla ”Mutta jos te helposti näette sen ni mää olisin kauhean mielissäni”. Institutionaalisista kirjauksista tarkastettavana raittiuden ajallinen kesto muodostuu myös työntekijöiden näkemyksissä olennaiseksi osaksi onnistunutta kotikatkoprosessia. ”Se oli sen toisen käynnin jälkeen kyllä sit jo, sillain et sit se ((viittaa juomiseen)) loppu siinä aika lailla”, muistelee työntekijä. Hän myös korostaa ajan seuraamisen merkityksellisyyttä raittiutta tukevana tekijänä suhteessa motivaatioon olla juomatta ja siihen, kuinka hyvin Jaakko on tilanteesta suoriutunut.

Raittiuden ajallisen keston sekä Jaakon ja työntekijöiden välisen vuorovaikutuksen perusteella tulkitsemme kotikatkokäyntien muodostuneen Jaakon arkeen merkitykselliseksi konkreettiseksi arkirutiiniksi, johon sitoutuminen on tukenut hänen raittiuttaan. Lisäksi oletamme kotikatkokäynneillä olleen merkitystä menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta koskevien raittiutta tukevien kysymysten käsittelyssä. Jaakon ja työntekijöiden pohdinta raittiuden kestosta edellyttää aikaa, ”pärjäämistä”, ja positiivista palautetta omasta edistymisestä. Raittius jatkuu arjen ympäristöissä ja saa pontta konkreettista raittiutta turvaavista havainnoista ja tuesta, kuten Antabus-lääkityksestä, jonka aloittamisen mahdollisuus on kulkenut mukana arjessa koko kotikatkoprosessin ajan, mutta lääke jääkin lopulta ”korkkaamattomaksi kappiin”.

Viides kotikäynti: arki jatkuu, vaikka kotikatko loppuu

Alkoholin käytön katkaisemiseen liittyvän akuuttivaiheen yli on päästy, ja Jaakon kotikatkoprosessi päättyy. Viimeisen kotikäynnin fokus on konkreettisen ja ajallisen arjen jatkuvuudessa ja raittiuden ylläpitämisen suunnittelussa.

Keskustelu siirtyy kotikatkokäyntien lopettelemiseen. Jaakko on samoilla aaltopituuksilla, että ns. akuuttivaiheen yli on päästy. Työntekijä houkuttelee häntä jälleen päihdepalvelujen jatkoryhmään ja sinne Jaakko onkin suunnitellut osallistuvansa. Hän oli jo käynyt tarkistamassa oikean paikankin. Jaakko vaikuttaa ymmärtäväiseltä sen suhteen, että kotikäynnit päättyvät. (Havainnointipäiväkirja, huhtikuu 2018)

Kotikatkoprosessi on kestänyt ajallisesti helmikuusta maaliskuuhun, kun kotikäynnit päättyvät. Kotikatkokosta muodostuu Jaakon arkeen palvelu, jonka tarkoitus on auttaa alkoholin käytön katkaisemisen ”akuuttivaiheen” eli hankalimman kriisitilanteen yli. Tämän vaiheen työntekijät arvioivat olevan nyt ohi. Kotikatkoprosessin jälkeen raittiuden tukeminen ja muut palvelut suuntautuvat kodin ulkopuolelle, päihdepalveluiden tiloissa toteutettuun ”jatko-

ryhmään”. Aika näyttää, muodostuuko osallistumisesta päihdepalvelujen ryhmätoimintaan Jaakon arkeen uusi konkreettinen rutiini.

Viidennellä ja viimeisellä kotikäynnillä Jaakko ja työntekijä ovat tehneet jakkohoitosuunnitelmia siitä, miten Jaakko voi tulevaisuudessa ylläpitää raittiuttaan. Lisäksi työntekijä kartoittaa Jaakon ajatuksia pärjäämisestä tulevaisuuden arjessa, jolloin Jaakko kertoo lähtevänsä lomamatkalle Ranskaan.

1. TYÖNTEKIJÄ: Juu, niillä main oot kertonut ettei enää oo tullut lainkaan juotua. Kyl, alkaaks olla, millanen olo sulla on, noin päivästä toiseen tän, juomisen? Et jos sä sitä mietit, et onko sulla tullu semmosta oloa, että sä tässä ihan pärjäilet?
2. JAAKKO: Juu kyl se menee tässä. Emmä usko et mä enää. Se mua on hiukan ajatuttanut, ku mä oon nyt saanut päähäni et mä lähdän syksyllä Ranskaan.
3. TYÖNTEKIJÄ: Aha.
4. JAAKKO: Olen jopa tilannut lipun.
5. TYÖNTEKIJÄ: No ni. Joo.
6. JAAKKO: Kaverin kans lähdetään, ja sitä mä oot aatellut, et millain siellä menee. Siihen on nyt vielä puolen vuotta aikaa. Eiköhän se siinä mene.
7. TYÖNTEKIJÄ: Niin sitä kerkee täs etukäteen vähän miettimään ja pohtimaan. Millaisen kaverin kanssa sä lähdet? Onks hän?
8. JAAKKO: Hän on mua, nuorempi. Ja ihan semmonen mukava kaveri. Ei mikään kauheen viinaan menevä.
9. TYÖNTEKIJÄ: Mut et välillä voi ottaa sit.
10. JAAKKO: Ottaa joskus tietysti joo.
11. TYÖNTEKIJÄ: No tietääks hän((ettei Jaakko voi juoda)), ooksä keskustellut asiasta?
12. JAAKKO: Olen. Juu kyl hän tietää.
13. TYÖNTEKIJÄ: Et se ois varmaan sillai hyvä et se, vähän tekee suunnitelmaa etukäteen, että miten sit käytännössä toimii.
14. JAAKKO: Mä sen kans puhuinkin täs nyt just joku päivä, siitä et millain mahtaa käydä. Se sano et ei kai me nyt ryyppäämään lähdetä.

15. TYÖNTEKIJÄ: No niin. Ei varmaan hankään oo sitä sillain ajatellut, että mihinkään ryyppyreissulle.
16. JAAKKO: Juu ja musta tuntuu et, hän on harventanut kauheasti.
17. TYÖNTEKIJÄ: Nii et hänelläkin on vähentynyt.
18. JAAKKO: Joo. Se, täs yhteen aikaan se otti kyllä aika taajaan. Emmä usko et se enää ottaa.
19. TYÖNTEKIJÄ: No se on varmaan ihan hyvä. Te voitte sitten vähän toinen toistanne siinä sitten tsempata.
20. JAAKKO: Joo.

Työntekijä kysyy aluksi Jaakolta raittiuden sujumisesta. Konkreettinen arki määrittyy ”päivästä toiseen” elämisenä sekä pärjäilynä kodissa, jonka seinien sisälle on mahtunut paitsi runsasta juomista, nyt myös hyvin alkannutta raittiutta. Jaakko myötäilee vastauksessaan, mutta tuo myös esille epävarmuutta ilmaistessaan suunnitelmistaan ”lähteä syksyllä Ranskaan”. Matkasuunnitelmat osoittavat uudenlaista ruumiillista voimaantumista ja aktiivisuutta, kun aikaisemmin lähiympäristöön sijoittuneiden laboratorionkäyntien ja päivätoimintaan osallistumisen lisäksi suunnitelmissa on nyt matkustaminen kokonaan toiseen maahan. Arjen ajallisuuden näkökulmasta matkasuunnitelmat voi tulkita osoitukseksi siitä, että raittiuden myötä Jaakon suhde tulevaisuuteen on muutoksessa. Silti pohdinta ”sitä mä oon miettinyt, että miten siellä menee” sisältää epävarmuutta ja pelkoa retkahtamisesta juomaan tulevan Ranskan-matkan aikana. Lausahdus ”siihen on nyt vielä puolen vuotta aikaa” antaa kuitenkin hänelle arjessaan aikaa valmistautua tulevaan ja omaksua keinoja välttää vanhoja, juomiseen liittyviä rutiineja.

Myös työntekijä korostaa sitä, että on tärkeää valmistautua mahdolliseen retkahtamisriskiin etukäteen, kun hän tiedustelee yksityiskohtia Jaakon matkaseurasta. Jaakko tuo matkustamiseen ja alkoholin käyttöön liittyvän jännitteen esille kuvatessaan matkakaveria lausumalla ”Ei mikään kauhean viinaan menevä”. Jaakon konkreettinen arki ja sen uudensuorat rutiinit merkityksellistyvät kuitenkin erityisinä suhteissa matkakaverin arkeen työntekijän kysyessä ”No tietääkö hän ((ettei Jaakko voi juoda)), ooksä keskustellut asiasta?”, mihin Jaakko vastaa myöntävästi. Arjen ajallisuus merkityksellistyy tulevaisuuteen ja matkalle lähtöön orientoitumisena, johon työntekijä ehdottaa

etukäteissuunnittelua konkreettisista toimintatavoista matkan aikana. Keskustelussa konkreettinen ruumiillinen toiminta, matkustaminen, tuodaan Jaakon arjen olosuhteiden tasolle.

Jaako on ottanut retkahtamisriskin puheeksi myös matkakaverin kanssa ja kertoo, kuinka tämä oli vastannut, ”että ei kai me nyt ryyppäämään lähdetä”. Kommentti osoittaa, kuinka alkoholiin liittyvä riski on huomioitu, mutta matkan kulkuun jää pieni epävarmuustekijä, koska matkaseuralainenkin yhteen aikaan joi ”kyllä aika taajaan”. Työntekijä pyrkii löytämään ratkaisua matkustamisen ja retkahtamisen mahdollisuuden väliseen jännitteeseen pohtimalla, josko Jaako ja matkaseuralainen voisivat toimia toistensa tukena juomiselle altistavissa riskitilanteissa. Arjen konkreettisuuden, ruumiillisuuden ja ajallisuuden näkökulmista Ranskan-matkan suunnittelu todentaa, kuinka Jaakon arjen rutiinit ja ruumiillinen toiminta jatkuvat kotikatkoprosessin päättymisestä huolimatta ja kuinka raittiuden tavoite ohjaa tulevaisuuden arjen suunnittelua kokonaisvaltaisesti. Samalla se havainnollistaa, kuinka haavoittuvaa raitis arki voi olla.

Johtopäätökset

Tässä luvussa olemme analysoineet Jaakoksi nimeämämme henkilön arkea ja kotikatkoprosessia. Olemme tehneet näkyväksi sen, kuinka arjen konkreettiset rutiinit ja tavat, arkinen ruumiillinen toiminta ja ruumiin ulkonäkö sekä menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus merkityksellistyvät kotikatkoprosessin yhteydessä lukuisin yhteen kietoutuvin tavoin. Olemme havainnollistaneet, kuinka alkoholin käytöstä itsestään tulee konkreettinen rutiini, joka hallitsee vahvasti arkea ja merkityksellistyy aktiivisessa ruumiillisessa tekemisessä ja kokemuksessa. Lisäksi alkoholin käyttö yhdistyy arjen ajallisuuteen. Raittiutta tavoittelevalla henkilöllä on vaihteleva ja kompleksinen suhde menneisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen.

Arjen konkreettisuutta, ruumiillisuutta ja ajallisuutta tutkimalla olemme myös todentaneet, kuinka psykososiaalisesti orientoituneesta katkaisuhoidosta muodostuu asiakkaan arjessa toteutettava sensitiivinen ja vaativa hyvinvointityön alue. Psykososiaalisen päihdetyön asemaa Suomessa tutki-

neiden Katja Kuusiston ja Johanna Rannan (2020, 114) mukaan psykososiaalisessa orientaatiossa on keskeistä ”ymmärtää päihderiippuvuuden kaltaisia vaativiksi miellettyjä ongelmia” ja erityisesti päihderiippuvuuden monimutkaisia vaikutuksia arkeen. Havaintomme Jaakon arjen konkreettisuuden, ruumiillisuuden ja ajallisuuden merkityksellisyydestä osana psykososiaalisesti orientoituneen katkaisuhoitoprosessin toteutumista todentavatkin oivallisesti päihderiippuvuuden erityisluonnetta, jota asiaan perehtymättömän voi olla vaikea ymmärtää. Tutkimuksemme osoittaa, kuinka alkoholin käytöstä muodostuu arkeen totuttu, opittu sekä aisteihin ja muistoihin vahvasti kiinnittyvä konkreettinen rutiini, josta luopuminen on juuri tämän yhteyden vuoksi vaikeaa.

Suhteessa arjen konkreettisiin elementteihin, kuten rutiineihin, tapoihin, esineisiin ja tiloihin (Holmberg 2020, 73–78), kotiin vietävän katkaisuhoidon lähtökohdaksi muodostuu kartoittaa niitä käytäntöjä, jotka vaikuttavat asiakkaan päihteiden käyttöön arjessa. Havaintomme osoittavat, kuinka alkoholin käyttö arkisena tapana muodostuu merkitykselliseksi, mutta ristiriitaiseksi rutiiniksi, josta irrottautuminen ei ole yksinkertaista. Juominen kietoutuu usein kuin huomaamatta osaksi monia muita arkisia tapahtumia ja rutiineja. Esimerkiksi Jaakon arjessa säännöllinen alkoholin käyttö määrittyi viiniä sisältävien ruokien valmistamiseksi tai oluen juomisen kaipuuksi pitkän päivän ja kotiinpaluun jälkeen. Samankaltaisia esimerkkejä ristiriitaiseksi muodostuneista rutiineista voi löytää myös muista arjen konteksteista, kuten riippuvuudeksi muodostuneesta urheilutreenistä tai tupakoinnista.

Analyyssissämme ristiriitaisetkin rutiinit tuottavat arkeen monenlaista tyydytystä, vaikka niiden vaikutukset arkeen voidaan mieltää myös negatiivisiksi. Tästä syystä myös laitosisolosuhteissa toteutettavalle katkaisuhoidolle on päihdetyössä paikkansa, sillä joskus rutiininomaisesta alkoholin käytöstä irrottautumiseksi tarvitaan radikaalia irtiottoa arjesta (ks. Knuuti 2007). Kukaan ei kuitenkaan voi jäädä määrittämättömäksi ajaksi laitospäihdehoidon asiakkaaksi, vaan sieltäkin palattaessa raittius ”tehdään” ja se saa merkityksensä arjessa. Päihderiippuvuudesta kuntoutumiseksi ja retkahtamisten välttämiseksi tukea on tärkeä tarjota tarvittaessa myös laitoshoidon jälkeen, kun arki jatkuu (Ekqvist & Kuusisto 2019; Karttunen 2019, 259). Raitistuminen tuo hoidon jälkeen mukanaan uudenlaista sopeutumista vaativia tilanteita,

kun monenlaiset arkiset rutiinit, ihmissuhteet ja minäkuva ovat muutoksessa (ks. Ruisniemi 2006; Knuuti 2007; Karttunen 2019). Jotta kotikatkoprosessin yhteydessä päihteiden käyttö saataisiin hallintaan, onkin perusteltua kysyä, mitä asiakkaalle voidaan tarjota tilalle, kun alkoholin käyttö arjessa merkityksellisenä rutiinina vähenee tai jää pois kokonaan. Analyysissämme kotikatkon työntekijöiden säännöllisistä kotikäynneistä muodostui Jaakon arkeen uusi, raittiutta tukeva rutiini. Samankaltaiseen uusien rutiinien tuottamiseen tähdättiin, kun motivoitiin asiakasta hakeutumaan päihdepalvelujen ryhmätoiminnan piiriin ja tuettiin häntä muuttamaan alkoholin käyttöön liittyviä jokapäiväisiä rutiinejaan.

Arjen konkreettisuus yhdistyy analyysissämme ruumiiseen ja aisteihin, joiden kanssa arkea eletään ja ”tehdään”. Ruumis on arjessa elämisen tapa ja väline (Merleau-Ponty 2012, 84), jonka avulla päivittäisiä rutiineja ja toimintoja toteutetaan. Tutkimassamme kotikatkoprosessissa ruumis todentaa alkoholin käytön runsaan kulutuksen ja sen jättämät jäljet, mutta myös raittiuden mukanaan tuomat muutokset. Ruumis tunnistaa krapulan ja raittiuden välisen fyysisen eron. Lisäksi analyysimme osoittaa, kuinka ruumis merkityksellistyy päihteistä irrottautuvan asiakkaan arjessa alustana, johon arkeen liittyvät muistot ja tunteet voivat paikantua (ks. Karttunen 2019). Jaakon arjessa ruumiillinen toiminta, juominen, yhdistyi sekä tavallisiin askareisiin että aktivoi menehtyneeseen puolisoon yhdistyviä muistoja. Psykososiaalisesti orientoituneen katkaisuhoidon yhteydessä ruumiillisuuden ja aistien merkitysten tarkasteleminen tuo tärkeän näkökulman hyvinvointityöhön ja arjen tukemiseen.

Yhden asiakkaan kotikatkoprosessin vaiheittaista etenemistä tarkasteleva tapaustutkimuksemme antaa tietoa erityisesti inhimillisen vaikuttavuuden näkökulmasta. Inhimillinen vaikuttavuus korostaa konkreettisten toimenpiteiden ja niiden palvelujärjestelmälle aiheuttamien hyötyjen lisäksi palvelun vaikuttavuuden merkitystä asiakkaiden arkisiin elämäntilanteisiin ja henkilökohtaisiin kokemuksiin (Pohjola ym. 2012, 350–351; Ekqvist 2021, 28–29). Yksityiskohtainen analyysimme todentaa, kuinka alkoholin käytön vähentäminen tai katkaiseminen aloitetaan kotikatkon ensitapaamisella epävarmasti ”tässä ja nyt” -ajassa. Päätös raittiina pysymisestä merkityksellistyy ajallisuuden näkökulmasta kotikatkoprosessin edetessä hitaasti ja muutokset arjessa

tapahtuvat työntekijöiltä saadun tuen ja raittiuden jatkuvuuden myötä. Vähitellen pysyvästi raitis tulevaisuus alkaa näyttää varmemmalta ja mahdolliselta. Kotikatkoprosessin inhimillinen vaikuttavuus todentuu arjessa käynti käynniltä, kun raittius jatkuu. Raittiuden jatkumista tukevat kotikäyntien aikana jaetut kokemukset, joiden aikana käsitellään sekä raittiuden tuomia hyötyjä että niitä haastavia, raittiuden ylläpitämiseen liittyviä tilanteita. Tutkimuksessamme raittiutta tukevat keskeisesti katkaisuhoidon perustehtävään eli alkoholin käytön katkaisemiseen yhdistetyt piirteet kuntouttavasta, asiakkaan yksilöllistä arkea ja psyykkistä hyvinvointia kokonaisvaltaisesti tukevista käytännöistä (ks. esim. Väyrynen & Lindh 2013; Karttunen 2019).

Kotikatkoprosessin pitkäkestoisten asiakas-työntekijäsuhteiden tutkiminen mahdollistaa myös sen, että huomiota voidaan kiinnittää hitaasti tapahtuvaan muutokseen ja siihen vaikuttaviin vuorovaikutuksellisiin tekijöihin, kuten positiivisen palautteen saamisen merkitykseen (ks. myös Raitakari ym. 2018). Lisäksi arjen ajallisuuden merkityksellistymisen analysoiminen Jaakon arjessa sekä kotikatkoprosessissa nostaa laajemmin keskusteluun laadullisten pitkittäistutkimusten merkityksellisyyden hyvinvointityölle ja sen tutkimukselle. Tässä tutkimuksessa laadullisen pitkittäistutkimuksen elementtien yhdistäminen etnografiseen tutkimusotteeseen on mahdollistanut myös tutkijan eri aistihavaintojen hyödyntämisen kotikäyntien kohtaamisten tutkimisessa. Etnografinen pitkittäistutkimus (ks. esim. Ferguson ym. 2019) ja sen kehittäminen ovatkin tärkeässä osassa hyvinvointityöntutkimuksen kentällä myös tulevaisuudessa.

Lopuksi haluamme tuoda esille, että analysoimamme Jaakon tapaus on varsin positiivinen ja vain yksi esimerkki kotikatkoprosessista. Jonkun toisen ihmisen prosessi rakentuisi toisenlaiseksi. Lisäksi keskittyminen vain arjen konkreettisiin, ruumiillisiin ja ajallisiin elementteihin jättää monet tärkeät arjen elementit, kuten sosiaalisten suhteiden merkityksellisyyden, analyysin ulkopuolelle. Siksi tarvitaan lisää pitkittäistutkimusta asiakkaan arjessa tehtävästä kokonaisvaltaisesta päihdetyöstä. Tästä tarpeesta kertoo myös tutkijan havainnointipäiväkirjaan kirjaama huomio kotikatkoprosessin viimeiseltä kotikäynniltä huhtikuussa 2018:

Minäkin kättelen Jaakkoa ja kiitän taas saadessani olla mukana. Jaakko puristaa kättä ja katsoo silmiin. Käyntimme kestää noin 45min. Poistumme eteisen kautta ja Jaakko jää tuoliinsa istumaan. Ulkona työntekijä sanoo jotakin sen tyylistä, että kyllä täällä olisi mielellään vielä käynyt, tai miksi ei, kun kaikki on edennyt niin hienosti. Minä sanon, että jää tosiaan kiinnostamaan, mitä Jaakolle kuuluu esimerkiksi kuukauden päästä?

Kirjallisuus

- Alwyn, Tina & John, Bev & Hodgson, Ray J. & Phillips, Ceri J. (2004) The addition of a psychological intervention to home detoxification programme. *Alcohol & Alcoholism* 39 (6), 536–541. DOI: <https://doi.org/10.1093/alcalc/agh092>
- Bischof, Gary H. & Richmond, Christopher J. & Case, Alicia R. (2003) Detoxification at home: A brief solution-oriented family systems approach. *Contemporary Family Therapy* 25 (1), 17–39. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1022553920603>
- Blunt, Alison (2005) Cultural geography: Cultural geographies of home. *Progress in Human Geography* 29 (4), 505–515. DOI: <https://doi.org/10.1191/0309132505ph564pr>
- Büscher, Monica & Urry, John (2009) Mobile methods and the empirical. *European Journal of Social Theory* 12 (1), 99–116. DOI: <https://doi.org/10.1177/1368431008099642>
- Burr, Vivien (2015) *Social constructionism*. New York: Routledge.
- Carlebach, Sarit & Wake, Dominic & Hamilton, Sharon (2011) Experiences of home detoxification for alcohol dependency. *Nursing Standard* 26 (10), 41–47. <https://www.proquest.com/docview/908426265/abstract/195147E039984769PQ/1?accountid=14242>. Luettu 8.6.2022.
- Dyck, Isabell & Kontos, Pia & Angus, Jan & McKeever, Patricia (2005) The home as a site for long-term care: Meanings and management of bodies and spaces. *Health & Place* 11 (2), 173–185. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2004.06.001>
- Ekqvist, Eeva (2021) Kuntoutujien hyvinvoinnin ja toivon kokemukset sekä näkemykset tulevaisuudesta laitospäihdekuntoutuksen aikana. Tampereen yliopiston väitöskirjat 363. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1821-5>
- Ekqvist, Eeva & Kuusisto, Katja (2019) Päihdekuntoutujien retkahtamista ja sen välttämistä koskevat narratiivit laitospäihdekuntoutuksessa. *Psykologia* 54 (6), 417–432. <https://www.doria.fi/handle/10024/183360>
- Felski, Rita (2000) *Doing time: Feminist theory and postmodern culture*. New York: New York University Press.

- Ferguson, Harry (2016) Researching social work practice close up: Using ethnographic and mobile methods to understand encounters between social workers, children and families. *British Journal of Social Work* 46 (1), 153–168. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcu120>
- Ferguson, Harry & Leigh, Jadwiga & Singh Cooner, Tarsem & Beddoe, Liz & Disney, Tom & Warwick, Lisa & Plumridge, Gillan (2019) From snapshots of practice to a movie: Researching long-term social work and child protection by getting as close as possible to practice and organizational life. *British Journal of Social Work* 50 (6), 1706–1723. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcz119>
- Fleeman, Nigel D. (1997) Alcohol home detoxification: A literature review. *Alcohol & Alcoholism* 32 (6), 649–656. DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.alcalc.a008315>
- Gibbs, Graham (2007) *Analyzing qualitative data*. London: Sage Publications.
- Granfelt, Riitta (1993) *Psykososiaalinen orientaatio sosiaalityössä*. Teoksessa Riitta Granfelt & Harri Jokiranta & Synnöve Karvinen & Aila-Leena Matthies & Anneli Pohjola (toim.) *Monisärmäinen sosiaalityö*. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 177–227.
- Holmberg, Suvi (2020) *Arki ei pysähdy: Tutkimus elämästä rinta- ja etu- rauhassyövän kanssa*. Tampereen yliopiston väitöskirjat 252. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1561-0>
- Holmberg, Suvi & Ranta, Johanna (2021) *Koti katkaisuhoidon tilana*. *Janus* 29 (1), 54–70. DOI: <https://doi.org/10.30668/janus.84835>
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) (toim.) *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Eeva (2005) *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus.
- Juhila, Kirsi & Hall, Christopher & Raitakari, Suvi (2016) Interaction during mental health floating support home visits: Managing host-guest and professional-client identities in home spaces. *Social & Cultural Geography* 17 (1), 101–119. DOI: <https://doi.org/10.1080/14649365.2015.1042401>

- Juhila, Kirsi & Hansen Lofstrand, Cecilia & Raitakari, Suvi (2021) Devoted work without limits? Activities and premises of home visit work at the margins of community care. *International Journal of Care and Caring* 5 (2), 247–262. DOI: <https://doi.org/10.1332/239788220X16032965398106>
- Karttunen, Teija (2019) Naiseryityistä päihdehoitoa: Etnografinen tutkimus päihdehoitolaitoksen naistenyhteisöstä. JYU dissertations 118. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7839-6>
- Knuuti, Ulla (2007) Matkalla marginaalista valtavirtaan? Huumeiden käytön lopettaneiden elämäntapa ja toipuminen. Yhteiskuntapolitiikan laitoksen tutkimuksia 1. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Koivisto, Janne (2018) Katkaisuhoidon onnistuu myös kotona: Turun kotikatkokosta hyviä kokemuksia. *Turkulainen, Paikalliset* 22.4.2018. <https://www.turkulainen.fi/artikkeli/630528-katkaisuhoidon-onnistuu-myos-kotona-turun-kotikatkokosta-hyvia-kokemuksia>. Luettu 16.12.2019.
- Kuusisto Katja & Ranta Johanna (2020) Psykososiaalisen päihdetyön asema Suomessa 1900-luvulta nykypäivään. Teoksessa Johanna Moilanen, Johanna Annola & Mirja Satka (toim.) *Sosiaalityön käänneet*. Jyväskylä: SoPhi, 112–140. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8041-2>
- May, Vanessa (2013) *Connecting self to society. Belonging in a changing world*. Palgrave Mac-millan: Hampshire.
- Merleau-Ponty, Maurice (2012/1945) *Phenomenology of perception*. Kääntäjä Donald A. Landes. Abingdon: Routledge.
- Mustonen, Heli & Österberg, Esa (2010) Missä juodaan? Alkoholinkäyttö kotija anniskeluympäristössä. Teoksessa Pia Mäkelä, Heli Mustonen & Christoffer Tigerstedt (toim.) *Suomi juo: Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 70–84. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085402>
- Nadkarni, Abjihit A. & Endsley, Paige & Fuhr, Daniela & Noorani, Aneesa & Naik, Aresh & Murthy, Pratima & Velleman, Richard (2017) Community detoxification for alcohol dependence: A systematic review. *Drug and Alcohol Review* 36 (3), 389–399. <https://doi.org/10.1111/dar.12440>

- Novoa, Andre (2015) Mobile ethnography: emergence, techniques and its importance to geography. *Human Geographies: Journal of Studies and Research in Human Geography* 9 (1), 97–107. DOI: <http://dx.doi.org/10.5719/hgeo.2015.91.7>
- Pesonen, Esa (2010) Kotikatko löysi ikääntyneen asiakkakseen. *Tiimi* 5/2010.
- Pohjola, Anneli & Kempainen, Tarja & Väyrynen, Sanna (2012) Vaikuttavuus on monta.
- Teoksessa Anneli Pohjola, Tarja Kempainen & Sanna Väyrynen (toim.) *Sosiaalityön vaikuttavuus*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 347–352.
- Raitakari, Suvi & Holmberg, Suvi & Juhila, Kirsi & Räsänen, Jenni-Mari (2018) Constructing the elements of the "recovery in" model through positive assessments during mental health home visits. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 15 (7), 1441. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph15071441>
- Raunio, Kyösti (2009) *Olenainen sosiaalityössä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Roche, Ann M. & Watt, Kerianne & Fischer, Jane (2001) General practitioners' views of home detoxification. *Drug & Alcohol Review* 20 (4), 395–406. DOI: <https://doi.org/10.1080/09595230120092788>
- Ruisniemi, Arja (2006) *Minäkuvan muutos päihderiippuvuudesta toipumisessa: Tutkimus yhteisöllisestä päihdekuntoutuksesta*. Acta Universitatis Tamperensis 1150. Tampere: Tampere University Press. <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-6619-5>
- Ryan, Kath & Todres, Les & Alexander, Jo (2011) Calling, permission, and fulfillment: The interembodied experience of breastfeeding. *Qualitative Health Research* 21 (6), 731–742. DOI: <https://doi.org/10.1177/1049732310392591>
- Stake, Robert E. (1995) *The art of case study research: Perspectives on practice*. Thousand Oaks: Sage.
- Stockwell, Tim & Bolt, Liz & Milner, Ingrid & Pugh, Peter & Young, Ian (1990) Home detoxification for problem drinkers: Acceptability to clients, relatives, general practitioners and outcome after 60 days. *British Journal of Addiction* 85 (1), 61–70. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.1990.tb00624.x>

- Toikko, Timo (1997) Psykososiaalinen lähestymistapa sosiaalityössä. *Janus* 5 (2), 169–188.
- Tuominen, Esa (2014) Katkaisuhuolto tulee kotiin. *Lääkärilehti, Ajassa – ajan-kohtaista* 12.6.2014. <https://www.laakarilehti.fi/ajassa/ajankohtaista/katkaisuhuolto-tulee-kotiin/> Luettu 16.12.2019.
- Vesa, Eila & Orjasniemi, Tarja & Skaffari, Pia (2017) Ikääntyvien päihdeongelmaisten naisten tuen tarpeet ja kotiin jalkautuvan päihdetyön mallin kehittäminen. *Gerontologia* 31 (1), 23–37. <https://journal.fi/gerontologia/article/view/61050>
- Väyrynen, Sanna & Lindh, Jari (2013) Yhteistoimijuuden rajakohteet päihde- ja mielenterveyskuntoutuksessa. Teoksessa Merja Laitinen & Asta Niskala (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Tampere: Vastapaino, 405–426.
- Warpenius, Katariina & Mäkelä, Pia (2018) Missä suomalaiset juovat? Alkoholinkäyttö koti- ja anniskeluympäristössä. Teoksessa Pia Mäkelä, Janne Härkönen, Tomi Lintonen, Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius (toim.) *Näin Suomi juo: Suomalaisten muuttuvat alkoholinkäyttötavat*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 112–124. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-146-1>
- Wright, Cameron M. & Norman, Richard & Varhol, Richard & Davis, Jacqueline & Wilson-Taylor, Elizabeth & Dorigo, Justin & Robinson, Suzanne (2018) Exploring the costs and effectiveness of the drug and alcohol withdrawal network: A home-based alcohol and other drug withdrawal service. *Australian Journal of Primary Health* 24 (5), 385–390. DOI: <https://doi.org/10.1071/PY17110>